

Mari Törmänen

ADOPTIOTA ODOTTAVIEN KOKEMUKSET ADOPTIOPROSESSISTA

Yhteiskuntatieteiden tiedekunta

Kandidaatin tutkielma

Huhtikuu 2020

TIIVISTELMÄ

Mari Törmänen: Adoptiota odottavien kokemukset adoptioprosessista
Kandidaatin tutkielma
Tampereen yliopisto
Yhteiskuntatutkimus
Huhtikuu 2020

Tutkimukseni tarkoituksena oli tarkastella adoptiota odottavien kokemuksia adoptioprosessista. Adoptiovanhemmuutta on pidetty usein toissijaisena vanhemmuutena siinä, missä biologista vanhemmuutta ensisijaisena. Adoptioon liittyvää tutkimusta on tehty eniten adoptiolasten näkökulmasta, kun taas adoptiovanhempiin ja etenkin adoptioprosessiin liittyvää tutkimusta on tehty vähemmän. Adoptioprosessi on pitkä ja monimutkainen prosessi, joka tuo haasteita tuleville adoptiovanhemmille. Olennaista tutkimuksessani on tuoda esiin adoptioprosessiin liittyviä epäkohtia, mutta lisäksi sen positiivisiakin puolia.

Tutkimusaineisto on kerätty adoptiota odottavien blogeista. Aineisto koostui yhteensä kuudesta eri blogista, jotka käsittelivät kansainvälistä adoptioprosessia. Analyysitavaksi muodostui teemoittelu. Aineistoistani muodostui yhteensä neljä eri teemaa: epätoivoinen odottaminen, kokemus adoptiopalveluista, vertaistuen merkitys ja toivo omasta lapsesta.

Blogeissa adoptiota odottavat kuvasivat kokemuksiaan monin eri tavoin. Tutkimuksen tuloksissa korostui turhautuneisuus pitkään adoptioprosessiin ja jatkuvaan tietojen odottamiseen. Kokemukset adoptiopalveluista vaihtelivat: positiivisena nähtiin adoptioneuvonnassa sosiaalityöntekijän tapaaminen, kun taas prosessin etenemisestä tiedottaminen oli hidasta, mikä turhautti adoptio-odottajia. Tutkimuksen tuloksista myös vertaistuen merkitys oli blogien kirjoittajille tärkeää. Vaikka prosessi oli vaikea, prosessissa oli positiivisiakin asioita. Blogien kirjoittajat jaksoivat ylläpitää toivoa oman lapsen saamisesta kotiin ja tehdä alkuvalmisteluja tulevaa lasta varten. Adoptioprosessi näyttäytyy tutkimuksessani monimutkaisena eri vaiheita sisältävänä prosessina, joka herättää vanhemmissa monenlaisia tunteita.

Avainsanat: adoptioprosessi, blogit, kokemukset.

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck –ohjelmalla.

Sisällysluettelo

1. Johdanto.....	1
2. Adoptio.....	2
2.1 Adoptiolaki.....	2
2.2 Kansainvälisen adoptioprosessin vaiheet.....	3
2.3 Aiempaa tutkimusta.....	5
3. Vanhemmuuden muodot.....	7
4. Aineisto ja menetelmät.....	10
5. Tutkimustulokset.....	11
5.1 Epätoivoinen odottaminen.....	11
5.2 Kokemus adoptiopalveluista.....	13
5.3 Vertaistuen merkitys.....	15
5.4 Toivo omasta lapsesta.....	16
6. Johtopäätökset ja pohdinta.....	18
Lähteet.....	21

1. Johdanto

Tässä tutkimuksessa perehdyn kansainväliseen adoptioprosessiin ja tutkin etenkin sitä, minkälaisia kokemuksia adoptiota odottavilla siitä on. Keskityn tutkielmassani ainoastaan adoptiohakijoihin ja adoptioprosessiin. Koskinen, Sarkkinen & Svala (2014) toteavat, että adoptioon liittyvää tutkimusta on Suomessa tehty vähemmän, ensimmäinen adoptioon liittyvä väitöskirja on Anna Rastaa *Rasismi lasten ja nuorten arjessa*. (2007). Kansainvälisessä tutkimuksessa on Koskisen yms. (2014) mukaan keskitytty enemmän adoption ongelmallisuuteen adoptiolapsen psykososiaalisessa ja kognitiivisessa kehityksessä. Lisäksi adoptiovanhemmuutta on pidetty toissijaisena verrattuna biologiseen vanhemmuuteen. Adoptiotutkimukset ovat keskittyneet enemmän adoptiolapsiin ja heidän biologisiin vanhempiinsa kuin adoptiovanhempiin, ja adoptioprosessista tutkimusta onkin paljon vähemmän.

Mediassa tuodaan usein esille adoptioprosessin pituus ja monimutkaisuus. Yleensä näitä vaiheita ei nähdä oikeasta näkökulmasta eli lapsen edun turvaamisen kannalta. (Kumpumäki 2013, 115.) Vaikka lapsen etu on tärkeä ja ensisijainen, haluan tutkielmassani tarkastella, miten adoptioprosessi näyttäytyy hakijoiden silmin. Tällä hetkellä adoptioiden määrä on laskenut huomattavasti 2000-luvun alusta. Vuonna 2005 Suomeen saapui ulkomailta yli kolmesataa lasta. (Valvira, 2015). Vuonna 2018 kansainvälisten adoptioiden määrä laski huomattavasti ja lapsia Suomeen saapui vain 51. Yksi syy tähän on se, että lapsia ei vapaudu kansainväliseen adoptioon enää yhtä paljon. Tätä selitetään luovuttajamaiden taloudellisen tilanteen parantumisella ja lastensuojelun kehittymisellä, jolloin kansainvälisten adoptioiden tarve vähenee. Lapselle pyritään löytämään koti aina ensisijaisesti omasta kotimaastaan. (Yle uutiset, 2019.) Tämän syynä voi olla hakemusten määrän putoaminen vuonna 2014, kun niiden lukumäärä oli vain 223. Adoptiosta on tullut aikojen saatossa epävarma ja hankala, jolloin moni ei lähde siihen mukaan. Erityisesti prosessin pituus mietityttää monia adoptiota harkitsevia perheitä. Iso osa lapsen haluavista voi siis jäädä ilman lasta. (Länsiväylä, 2015.)

Aloitin tutkielmani kertomalla ensin adoptiolaista ja koko prosessista ylipäätään. Käsittelen myös tarkemmin aikaisempaa adoptiotutkimusta. Tutkimuksen viitekehyyksiksi olen valinnut vanhemmuuden ulottuvuudet, jonka jälkeen keskityn tutkimuskysymykseeni. Käytän tutkimukseni aineistona adoptiota odottavien blogeja, joista kaikki keskittyvät kansainväliseen adoptioon. Tutkimuskysymykseni on: *Miten adoptiota odottavat kuvaavat adoptioprosessia blogeissaan?*

2. Adoptio

Adoptiolla tarkoitetaan tilannetta, jossa lapsi ei voi jostain syystä asua ja kasvaa biologisten vanhempien kanssa ja hänen sijoitustaan joudutaan miettimään uudelleen. Tällöin juridinen suhde biologisiin vanhempiin katkaistaan ja adoptoitavan ja adoptiovanhemman välille muodostetaan uusi perhesuhde. Tarkoituksena on lapsen edun huomioiminen, jossa pyritään turvamaan lapsen hyvinvointi myös tulevaisuudessa. Adoptiolain mukaan jokaisen ulkomailta adoptoivan tulee saada adoptioneuvontaa, adoptiopalvelua sekä lupa kansainväliseen adoptioon adoptiolautakunnalta. (Adoptiolaki 2012/22.)

Adoptioprosessiin voi lähteä mukaan, kun on täyttänyt 25 vuotta. Hakija voi olla yksinhakija tai aviopuolisot yhdessä. Avopuolisot eivät voi adoptoida lasta yhdessä. Hakijoiden ikä ei saa olla yli 50 vuotta ja ikäero vanhemman ja lapsen välillä ei saa olla yli 45 vuotta. (Sinkkonen & Tervonen-Arnkil 2015.) Nämä ikäraajat voivat poiketa esimerkiksi perheensisäisissä adoptioissa. Ensisijaisesti lapsi täytyy kuitenkin sijoittaa kahden vanhemman perheeseen. Adoptiota odottavilta edellytetään tasapainoista elämäntilannetta ja terveydentilan täytyy olla hyvä. Prosessin kannalta onkin tärkeää, että tulevien vanhempien mahdolliset sairaudet selvitetään. (Interpedia 2018, 11.) Adoptioon luovuttavilla mailla voi olla erilaisia sääntöjä vanhempia varten, koskien esimerkiksi avioliiton kestoa, taloudellista tilannetta, koulutustaustaa, vanhempien ikää ja uskonnollista vakautta. Myös jo perheessä olevien lasten määrällä tai avioerotaustalla voi olla väliä. (Interpedia 2018, 13.)

Suomessa toimii kaksi palvelunantajaa, jotka vastaavat kansainvälisestä adoptiosta: Pelastakaa lapset ry ja Interpedia ry. Ulkomailta adoptoitaessa täytyy olla asiakkaana jommallakummalla palvelunantajalla. (Pelastakaa lapset ry.) Kun kyseessä on kotimaan adoptio, tarvittavaa neuvontaa antaa kotikunnan sosiaalihuolto tai adoptiotoimisto (Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö 2013). Adoptiohakijaksi sopivan henkilön kriteerit ovat melko tiukat. Kuka tahansa ei ole sopiva henkilö adoptoimaan lasta, joka tuo omat haasteensa prosessille. Se, millainen terveydentila adoptiovanhemmalla pitää olla, sekä millainen elämäntilanne on tarpeeksi sopiva lasten hankkimiselle, ei ole adoptiovanhemman itsensä päätettävissä.

2.1 Adoptiolaki

Seuraavaksi esittelen adoptioon liittyvää lainsäädäntöä ja lupamenettelyitä, joita tarvitaan koko adoptioprosessin ajan. Ensimmäinen laki lapseksiottamisesta säädettiin Suomessa vuonna 1925. Lakia uudistettiin vuonna 1980, jolloin adoptioneuvonnasta tuli yksi adoptioprosessin vaatimuksista. Vanhempia haluttiin valmistaa uuteen elämäntilanteeseen aikaisempaan paremmin, jolloin neuvonnan tuki alettiin nähdä tärkeäksi lapsen näkökulmasta. Myöhemmin 1980-luvulla säädettiin ohjeita kansainvälisestä adoptiosta, sekä ohjeet adoptioluvasta ja adoptiopalvelusta. Tällöin myös

Interpediasta tuli yksi adoptiopalvelunantajista. (Interpedia 2018, 11.) Adoption tarkoituksena on aina edistää lapsen parasta vahvistamalla lapsen ja vanhemman suhde adoptoivan ja adoptiohakijan välille. Uuden adoptiolain tullessa voimaan 1.7.2012 se korvasi lain lapseksiottamisesta. Uudessa laissa otetaan selkeämmin huomioon lapsen edun ensisijaisuus. Lapselle halutaan turvata pysyvä perhe ja huomioida tasapainoinen lapsen kehitys, joka ei voi kasvaa biologisten vanhempiensa kanssa. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2013, 10.)

Adoptioon tarvitaan aina adoptiolautakunnan lupa. Adoptiolautakunnan tehtävänä on toimia asiantuntija-, lupa- ja valvontaviranomaisena adoptioon liittyvissä asioissa. Adoptiolautakunta hoitaa tehtäviään Haagin kansainvälistä adoptiota koskevan sopimuksen tarkoittavana keskusviranomaisena. (Valvira, 2017.) Haagin sopimuksessa todetaan, että lapsen tulee saada kasvaa perheessä, jossa vallitsee rakastava ja turvallinen ilmapiiri, jonka myötä lapsi voi kehittyä tasapainoiseksi yksilöksi (Interpedia 2018, 11).

Adoptiolautakunnalta saadaan lupa kansainväliseen- ja kotimaan adoptioon. Sen tehtävänä on valvoa adoptiosta vastaavien palveluntajien toimintaa. Lupa haetaan aina, kun on kyseessä alaikäinen lapsi. Lupaa ei tarvita siinä tapauksessa, jos hakija adoptoi puolisonsa lapsen. (Valvira, 2017.) Lautakunta työskentelee täysistunnossa ja jaostoissa. Adoptiojaosto käsittelee adoptiolupaan liittyviä asioita, kuten luvan saamista, jatkamista tai peruuttamista. (Valvira 2017.)

2.2 Kansainvälisen adoptioprosessin vaiheet

Tässä luvussa esittelen kansainvälisen adoptioprosessin vaiheet. Kotimaan- ja kansainvälisen adoptioprosessin vaiheet poikkeavat hieman toisistaan, mutta alkuvaiheet ovat melkein pä samat. Pysyn kansainvälisen adoption prosessissa, sillä tutkielmassani haluan tarkastella juuri kansainvälistä adoptiota odottavien ihmisten kokemuksia prosessista. Kotimaan adoptiota odottavilla kokemukset voivat olla erilaisia, joita en tässä tutkimuksessa tarkastele. Prosessin eri vaiheiden tarkasteleminen on tutkimukseni kannalta tärkeää, sillä adoptiovanhempien kokemukset nojaavat usein näihin vaiheisiin.

Kansainvälinen adoptioprosessi alkaa aina adoptio neuvonnalla. Neuvonnasta on säädetty adoptiolaisissa ja se on asiakkaille maksutonta. Kansainvälistä adoptio neuvontaa Suomessa antaa Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveysvirasto tai adoptio toimisto, eli Pelastakaa lapset ry tai Interpedia. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2013, 20.) Neuvonnan kestoa ei voi määrittellä, se on riippuvainen hakijoiden tilanteesta. Yleensä neuvontaan kuluu yksi vuosi. Neuvontaa antaa sosiaalityöntekijä, joka tapaa molempia puolisoja tai yksinhakijaa useita kertoja. Neuvontaan sisältyy aina tietty määrä kotikäyntejä. Neuvonta vie aikaa, sillä sosiaalityöntekijän täytyy muodostaa kuva

perheen tilanteesta ja siitä, ovatko he sopivia adoptoimaan lasta. Sosiaalityöntekijät kartuttavat tilannetta adoptiota haluavien terveydentilasta, adoptiomotiiveista, lapsuudenkokemuksista, parisuhteesta ja niin edelleen. Monesti keskustellut asiat voivat olla kipeitä ja hankalia, mutta kaikki nämä kuuluvat prosessiin. Neuvonta mahdollistaa tiedonsaannin, perheellä on mahdollisuus saada tietoa heitä askarruttavista kysymyksistä. (Interpedia 2018, 16.) Lain mukaan, adoptio- neuvonnan antajan on valvottava lapsen etua adoptioon liittyvissä kysymyksissä ja tuettava adoptiohakijoita. Erityisesti adoptio- neuvonnan antajan on annettava tietoa sosiaalipalveluista ja taloudellisista tukitoimista ja auttaa arvioimaan valmiuksia adoptiovanhemmiksi. Hän myös tarkistaa, onko adoption edellytykset voimassa, ohjaa adoptioluvan saamisessa ja huolehtii tarvittaessa lapsen sijoittamisesta hakijoiden luokse. (Adoptiolaki 2012/22, 24 §).

Adoptio- neuvonnan jälkeen seuraa kotiselvitys. Sen pohjalta adoptiolautakunta voi tehdä päätöksen, saavatko hakijat luvan kansainväliseen adoptioon vai eivät. Neuvontaa antava sosiaalityöntekijä esittää kotiselvityksessä arvionsa perheen tilanteesta ja soveltuvuudesta adoptiovanhemmiksi. Joskus on mahdollista, että edellytykset eivät täyty ja perhe ei sovellu adoptiovanhemmiksi. (Interpedia 2018, 17.) Valtioneuvoston asetuksessa adoptiosta (2012/202) kotiselvityksessä täytyy käydä ilmi hakijoiden henkilöllisyys, syyt lapsen adoptoimiseen, hakijoiden tausta ja perhesuhteet, terveydentila, arvio soveltuvuudesta adoptiovanhemmaksi ja arvio adoptoitavaksi sopivan lapsen iästä ja muista ominaisuuksista.

Kotiselvityksen jälkeen haetaan lupaa adoptoida ulkomailta palveluantajan välityksellä. Luvan saa Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolta eli Valviran alaiselta adoptiolautakunnalta. Lupa joko myönnetään tai evätään, joskus voidaan pyytää myös lisäselvityksiä. Adoptiolupa on kerrallaan voimassa korkeintaan kaksi vuotta. Pidentämistä haetaan erillisellä hakemuksella, jolloin lupa voidaan myöntää taas kahdeksi vuodeksi kerrallaan. Tarvittavista elämäntilannemuutoksista tulee aina ilmoittaa adoptiolautakuntaan sekä adoptiota välittävään palveluntajaan. (Sosiaali- ja terveysministeriö, 24.)

Kun lupa on myönnetty, valitaan ulkomainen palveluntaja. Maan valinta tapahtuu aina hakijan edellytysten, kuten iän, terveydentilan, aiempien lapsien, erityistarvevalmiuksien ja toiveiden pohjalta. (Interpedia 2018, 20.) Palveluntajat ovat yhteydessä ulkomaiseen palveluntajaan ja lähettävät tarvittavat asiakirjat hakijoista. Asiakirjat sisältävät virkatodistuksia, lääkärinlausuntoja, sekä jotkut maat vaativat todistuksen käydystä adoptiovalmennuksesta. Adoptioprosessin kesto riippuu tämän jälkeen siitä, minkälaiset ovat kyseisen maan lait ja käytännöt. Odotusajat vaihtelevat

adoptioon vapautuvista lapsista sekä siitä, minkälaisia toiveita hakijoilla on ollut muun muassa lapsen iästä ja terveydentilasta. Osa maista lähettää väliaikatietoja ja osa ei, mikä voi aiheuttaa perheissä kärsimättömyyttä. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2013, 24.) Odottelun jälkeen seuraa lapsiesitys. Lapsiesitys sisältää kaikki ne tiedot, mitä lapsen taustasta ja terveydentilasta tiedetään. Tämän jälkeen vanhemmat päättävät, hyväksyvätkö lapsiesityksen vai eivät. (Interpedia 2018, 20.)

Lapsiesityksen hyväksymisen jälkeen seuraavaksi on vuorossa lapsen haku. Kohdemaihin lähtö voi tapahtua lyhyelläkin varoitusajalla, toisinaan lapsen hakemista joutuu odottamaan useamman kuukauden. Palvelunantaja lähettää matkan suunnittelua varten ohjeita hakumatkaa varten. Matkaan sisältyy paljon byrokratiaa ja viranomaisprosesseja, haastatteluita ja tuomioistuinkäsittelyitä. (Interpedia 2018, 21.)

Kun lapsi on saapunut uuden perheensä kanssa kotiin, täytyy ottaa huomioon monia käytännön asioita, kuten lapsen ilmoittaminen väestörekisteriin, lääkärintarkastukset ja kansalaisuusilmoituksen tekeminen. Lapsen tultua kotiin seuraa myös adoptioneuvonnan seuranta-aika, jolloin sosiaalityöntekijä seuraa lapsen edun toteutumista ja sitä, kuinka perhe-elämä lähtee sujumaan. Palveluntajat tarjoavat adoption jälkipalveluita tarvittaessa perheille, jos heillä on kysyttävää lapsen taustan selvittämisestä tai juurimatkan järjestämisestä. Näin varmistetaan, että adoptoidut ja adoptioperheet saavat tarvitsemaansa neuvontaa ja tukea prosessin loputtua. (Interpedia 2018, 21-25.)

2.3 Aiempaa tutkimusta

Adoptiotutkimuksen kirjo on laaja ja sitä on tutkittu monipuolisesti. Aihetta on tutkittu laajasti adoptoitujen näkökulmasta käsin, heidän identiteettinsä muodostumisesta tai minuuden kokemisesta. Esimerkiksi kotimaista tutkimusta adoptioon liittyen on tehnyt Heidi Ruohio (2017), joka on tutkinut Suomeen adoptoitujen kokemuksia kansainvälisestä adoptiosta kokemuksena. Hän keskittyi tutkimuksessaan esimerkiksi adoptoitujen käsitykseen minuudesta ja miten se sosiaalisessa ympäristössä ilmenee. Ruohion (2017) tutkimuksista selvisi, että adoptoitujen minuuden muotoutuminen tapahtuu adoptiovanhempien lisäksi myös biologisten vanhempien kautta, vaikka he eivät tunne biologisia vanhempiaan. Adoptiovanhemmilla on suuri rooli siinä, mitä adoptoidut tietävät omista kulttuurisista juuristaan. He kertovat lapselle heidän syntymätarinansa ja avoimuus näissä asioissa koettiin tärkeäksi. Loppujen lopuksi adoptoitu itse päättää, mitä kulttuurista haluaa tietää: osa adoptoiduista on käynyt juurimatalla ja osa harrastaa syntymämaansa ruokakulttuuria.

Lisäksi tutkimusta on tehty adoptiovanhempien näkökulmasta. Adoptiosta on tehty paljon pro gradu -tutkimuksia, joissa on käsitelty adoptiovanhempia ja heidän kokemuksiansa adoptioprosessista. Kirsi Valtanen (2016) tutki sosiaalityön pro-gradu tutkielmassaan, miten adoptiovanhemmaksi aikovat puhuivat adoptiosta internetin keskustelupalstoilla. Valtasen tutkimustuloksista ilmeni, että eniten keskustelua käytiin itse adoptioprosessista ja sen hitaudesta. Adoptioprosessia ei koettu onnistuneeksi. Pitkä odotusaika väsytti adoptiohakijoita ja odottamisesta syntyi isompi asia kuin lapsesta. Adoptiovanhemmat pelkäsivät eniten sitä, ettei lasta pitkänkään odotusajan jälkeen tulisi. Tiedon puute oli yksi raskaimmista asioista prosessin aikana, jota täytyi vain sietää. Prosessiin suhtauduttiin alusta asti epäilevästi. Keskustelua adoptioprosessin lisäksi käytiin aktiivisesti myös oikeudesta adoptiolapseen, lapsen terveydentilasta, tulevasta vanhemmuudesta ja ulkopuolisten suhtautumisesta. Samankaltaista tutkimusta on tehnyt Marketta Selin (2007), jossa hän tutki ulkomailta lapsen adoptoineiden kokemuksia adoptioprosessista ja tuen saannista

Pia Eriksson (2014) on tutkinut adoptiovanhempien tunnetiloja adoptioprosessin aikana, joita syntyy adoptioeuvonnassa. Tutkimuksessa todettiin, että adoptioprosessiin liittyy valtava tunteiden kirjo, erityisesti negatiivisten tunteiden kannalta. Negatiivisia tunteita aiheuttivat erityisesti sellaiset tilanteet, missä adoptiovanhemman odotettiin olevan avoin, vaikka kysymys oli kipeistä ja aroista aiheista. Negatiivista tunnetta aiheutti lisäksi jatkuva arvioinnin kohteena oleminen. Se loi eräänlaisen jännitteen tilanteeseen. Toinen jännite liittyi siihen, että adoptiovanhempien tarpeet saattoivat jäädä vähemmälle prosessin aikana, kun lapsen etua korostettiin eniten.

Adoptiovanhempien tunnetilojen lisäksi samantyylistä tutkimusta on tehty laajemmin adoptiohakijoiden kokemuksista adoptioeuvonnasta. Hanna-Mari Helo (2006) tutki tätä ilmiötä pro gradu -tutkielmassaan. Tässäkin tutkimuksessa adoptioprosessi koettiin pitkäksi, eteenkin neuvontaosuus. Myös tässä tutkimuksessa hakijoiden pohdinnat ja odotukset jätettiin sivulle ja neuvonnassa mentiin sosiaalityöntekijän ehdoilla. Neuvonta ei vastannut adoptiovanhempien tarpeeseen ja neuvonnan aikana arviointi ja valta koettiin voimakkaina.

Näiden lisäksi kansainvälistä tutkimusta on tehnyt Daniluk & Hurtig-Mitchell (2003), jotka ovat esimerkiksi tutkineet sellaisten pariskuntien kokemuksia adoptiosta, joilla ei ole mahdollista saada omia biologisia lapsia. Heidän tutkimuksessaan adoptioprosessi koettiin adoptiovanhempien näkökulmasta vaivalloisena ja haastavana. Ominaista adoptiovanhempien tunteille olivat viha, voimattomuus ja turhautuneisuus. Tutkimuksessa todettiin, ettei adoptiovanhemmilla ollut sosiaalista ja oikeudellista tukea riittävästi. Pitkä odottaminen aiheutti tuskaa ja tasapainon pitäminen elämässä

odotuksen aikana koettiin vaikeaksi. Odotusaikana oli vaikeaa pysyä optimistisena ja usein turhautuneisuus vei voiton.

Vastaavaa tutkimusta ovat tehneet Doughty, Meakings ja Shelton (2017), jotka tutkivat adoptiovanhempien kokemuksia oikeudellisista ja hallinnollisista prosesseista adoption saamiseksi. Prosessi sisälsi paljon viivästyksiä ja informaation puutetta, joka aiheutti adoptiovanhemmissa ahdistusta. Adoptioprosessiin liittyvä viestintä oli huonoa ja hidasta, mikä aiheutti kyseisiä ongelmia.

Yksi kansainvälisistä tutkimuksista käsitteli adoptiovanhempien tukemista adoptioprosessin aikana. Tässä Fabrerin, Timberlaken, Muddin & Cullenin (2003) tutkimuksessa adoptiovanhemmat osallistuivat psykososiaaliseen orientaation nimeltä Preadopt. Tämä orientaatio sisälsi viisi istuntoa, joissa keskusteltiin adoptioon liittyvästä politiikasta, lapsen sijoitusprosessista ja vanhempien huolenaiheista. Ohjelman arviointi tuotti tilastollisesti merkitseviä havaintoja muun muassa muutoksissa emotionaalisessa valmiudessa adoptioon ja ryhmässä olleet kokivat saaneensa riittävästi informaatiota adoptioon liittyen. Tutkimus on mielenkiintoinen, sillä adoptioprosessin ongelmakohdat tiedostettiin ja niitä pyrittiin tämän tutkimuksen avulla ehkäisemään, jotta adoptioon ryhtyvät olisivat enemmän tietoisia prosessin etenemisestä.

3. Vanhemmuuden muodot

Vanhemmuuden määrittely on aika-ajoin hankalaa ja se sisältää monia eri ulottuvuuksia. Vanhemmuuden tarkastelu on tärkeässä osassa adoptioprosessissa. Tässä kappaleessa keskityn määrittelemään vanhemmuutta ja sen neljää eri ulottuvuutta: biologinen, juridinen ja sosiaalinen vanhemmuus. Lopuksi määrittelen erikseen vielä adoptiovanhemmuuden. Tutkimukseni kannalta on tärkeää tiedostaa, että adoptiovanhemmuuteen sisältyy erilaisia tekijöitä, jotka poikkeavat biologisesta vanhemmuudesta.

Biologinen vanhemmuus

Biologiset vanhemmat ovat henkilöitä, joiden sukusoluista lapsi on saanut alkunsa. Kuitenkaan aina ei voida tietää lapsen biologista isää ja se voidaan joutua selvittämään erilaisilla geenitesteillä. Toisekseen nainen on voinut saada munasolun toiselta naiselta tai hedelmöityksessä on käytetty toisen miehen sukusolua. Tällaisessa tilanteessa voidaan nähdä ristiriitaa, onko siis solun lahjoittaja lapsen biologinen vanhempi. Nykyään käydäänkin vilkasta keskustelua siitä, onko lapsella oikeus saada tietää geneettinen alkuperänsä. Biologiseen vanhempi- ja lapsisuhteeseen kytketään

vanhempana olon oikeudet kuin velvollisuudetkin, myös kyseenalaistettavalla tavalla. Yleensä tällainen tulee ilmi, kun lapselta ja vanhemmalta puuttuu tämä biologinen side, kuten esimerkiksi adoptioissa. Vanhemmuuden toteutuminen ja ”oikean perheen” muotoutuminen nähdään usein ongelmalliseksi, kun biologista sidettä ei ole. (Ritala-Koskinen 2001, 54.) Biologisen vanhemmuuden määrittelyminen onkin haastavaa, sillä vanhemman roolissa voi olla henkilö, jolla ei ole biologista sidettä lapseen. Hyvä esimerkki tästä ovat adoptioperheen lisäksi erityisesti uusperheet. Ovatko he kuitenkin samassa asemassa biologisten vanhempien kanssa?

Juridinen vanhemmuus

Kun puhutaan juridisesta vanhemmuudesta, on kyse lainsäädännöstä. Lainsäädäntö määrittelee lapsen ja vanhemman oikeudellisen suhteen. Aviomies on aina lapsen isä, kun lapsi syntyy avioliitossa (IsL 2015/11 § 2). Jos lapsi on syntynyt avioliiton ulkopuolella, vahvistetaan isyyden tunnustamisella tai oikeudessa. (IsL 2015/11 § 3). Uuden näkökulman juridiseen vanhemmuuteen tuovat uus- ja adoptioerheet. Joissakin tilanteissa on helpompi, että uusperheessä asuvat lapset ovat myös juridisesti molempien vanhempien yhteisiä lapsia. Adoptio on toinen keino juridisen vanhemmuuden muuttamiseksi. Tällöin on kyse perheen sisäisestä adoptiosta ja se on mahdollinen, kun lapsella- ja vanhemmalla on suhde toisiinsa ja suhde muualla oleviin vanhempiin tai vanhempaan on katkennut. Toisella puolisoilla on mahdollisuus adoptoida yksin myös sellaisissa tapauksissa, jos toinen ei sairauden tai vamman vuoksi voi ilmaista tahtoaan tai olinpaikka on tuntematon. (Gottenberg 1997 s. 239-240.)

Sosiaalinen ja psykologinen vanhemmuus

Lapseen liittyvä sosiaalinen ja psykologinen vanhemmuus ovat kietoutuneet toisiinsa. Näihin ulottuvuuksiin kuuluu vahvasti lapsen- ja vanhemman keskinäinen suhde ja vuorovaikutus. Sosiaalinen vanhemmuus on huolenpitoa, jota vanhemmat osoittavat lasten kanssa toimiessaan. Tähän liittyy vanhempien huolenpito ja velvollisuuksien täytyminen. Sosiaalisessa vanhemmuudessa on kyse siitä, että oikea vanhempi on silloin se, joka huolehtii lapsesta. Sosiaalinen ulottuvuus on lapsen- ja vanhemman välisen suhteen vuorovaikutuksellista toimintaa, jota molemmat rakentavat omalta osaltaan. (Ritala-Koskinen 2001, 58.)

Psykologisen ulottuvuuden tärkein tekijä on se, kenet lapsi kokee tunnetasoltaan vanhemmakseen. Psykologisessa vanhemmuudessa ei ole kyse oikeuksista ja velvollisuuksista, niin kuin juridisessa

vanhemmuudessa. Kyse on ennen kaikkea vanhemman- ja lapsen tunnesuhteesta. Lapsi tarvitsee tällaista psykologista vanhemmuutta kasvaakseen ja kehittyäkseen. Psykologinen vanhemmuus voidaan nähdä ”oikeaksi vanhemmuudeksi”. Kysymykset sosiaalisesta ja psykologisesta vanhemmuudesta nousevat esille, kun kaikki vanhemmuuden ulottuvuudet eivät osu yksiin. Tällaisista tilanteista hyvä esimerkki on adoptio. Näissä syntyy aina uudenlaisia sosiaalisia- ja psykologisia vanhemmuussuhteita ilman biologista sidettä lapseen. On tärkeää muistaa, ettei tällainen side synny heti. Hyvä kysymys onkin, onko läheinen psykologinen suhde aina kytköksissä lapsi-vanhempi suhteeseen vai voiko tällainen suhde olla esimerkiksi lapsella ja hänen isovanhemmallansa. (Ritala-Koskinen 2001, 58-60.)

Adoptiovanhemmuus

Adoptiolapsen odotusta voidaan verrata raskausaikaan, johon sisältyy omanlaiset vaiheensa. Usein adoptiovanhemmat saattavat liioitella eroja tai yhtäläisyyksiä biologiseen vanhemmuuteen. Kats & Kranck (1989) esittävät, että adoptiovanhemmaksi tuleminen on samanlaista kuin biologiseksi vanhemmaksi tuleminen. Eroja kuitenkin on paljon. Toisaalta adoptiovanhemmat eivät välttämättä uskalla ilmaista sanoja ”vanhemmat”, jos lasta ei edes vielä ole. Lapsi kuitenkin on, biologinen vanhempikaan ei ainoastaan kannata lasta kohdussaan, vaan myös sydämessään ja päässään. Yhtä lailla adoptiovanhempi kantaa lastaan tällä tavoin, omassa mielessään. Poikkeuksen tähän tuo, että odotusaika on pitempi kuin yhdeksän kuukautta. (Kats & Kranck, 1989.)

Kats ja Kranck (1989, 11) toteavat teoksessaan, että adoptiovanhemmat käyvät yhden raskauden lisäksi kolme raskautta. Ensimmäinen on vanhemmaksi tuleminen, parisuhteesta muodostuu perhe. Toinen on adoptiovanhemmaksi tuleminen: vanhemmaksi tuleminen ei tapahdu itsestäänselvytenä, vaan eri tavalla. Kolmas raskaus liittyy erilaisen lapsen vanhemmaksi tulemiseksi. Lapsi on erinäköinen kuin vanhempansa ja tulee aina olemaan. Hän tekee vanhemmista olemassaolollaan osallisia asioihin, joita he eivät ole aiemmin joutuneet edes miettimään. Adoptioraskauden vaiheet voidaan jakaa kolmeen osioon, ennen adoptiopäätöstä, adoptiopäätös ja päätöksen jälkeen.

Heidi Ruohio (2017) on kuvannut tutkimuksessaan adoptiovanhemmuutta syntyperä käsitteen kautta. Vanhemmat ikään kuin vaihtuvat adoptiossa. Adoptoitu siis käytännössä syntyy kahdesti. Ensimmäisellä kerralla adoptoitu on syntynyt biologisten vanhempien lapseksi ja toisella kertaa adoptiovanhempien lapseksi. Adoptiovanhemmat määrittellään Suomessa biologisiksi vanhemmiksi

ja lapsi määritellään suomalaistaustaiseksi, ei ulkomaalaistaustaiseksi. Tämä on sinänsä erikoista, sillä se on ristiriidassa biologisen vanhemmuuden määritelmän kanssa.

4. Aineisto ja menetelmät

Tutkielmani aineisto koostuu adoptiota odottavien blogikirjoituksista. Olen valinnut tarkasteltavaksi kuusi blogia, jotka keskittyvät adoptioon. Löysin blogit Googlen hakukoneesta hakusanalla ”adoptioblogi” sekä blogit.fi palvelusta kirjoittamalla hakukenttään ”adoptio”. Blogien kirjoittajat kuvaavat teksteissään tuntemuksiaan ja kokemuksiaan adoptioprosessista. Valitsin aineistokseni blogit sen takia, että blogin kirjoittajat kuvasivat kokemuksiaan adoptioprosessia tarkasti ja postauksia aiheesta oli yllättävänkin paljon. Blogit ovat yleensä huolella kirjoitettuja ja harkittuja tekstikokonaisuuksia ja siksi ne ovat hedelmällisiä tarkastelun kohteita. Postauksia kertyi kaikista blogeista yhteensä 42. Näissä postauksissa oli eniten rikasta tekstiä itse adoptioprosessista ja niissä käsiteltiin adoptiovanhempien kokemuksia monipuolisesti.

Blogeja valitessani, tärkeintä oli löytää kokemuksia itse adoptioprosessista ja miten blogien kirjoittajat olivat sen kokeneet. Osa blogien kirjoittajista odottavat edelleen tietoa lapsesta ja osa on jo saanut lapsen. Blogien kirjoittajilla ei ollut biologisia lapsia ennestään. Tutkin blogien postauksia adoptioprosessin alkamisesta lapsen saamiseen. En siis enää keskity käsittelemään adoptiovanhempien kokemuksia lapsen saamisen jälkeen. Blogeissa on eniten kirjoituksia adoptioprosessista ja lapsen saannin jälkeen blogin kirjoittaminen on usein vähentynyt. Blogien kirjoittajat ovat olleet adoptioprosessissa mukana yhdestä vuodesta kuuteen vuoteen. Blogien kirjoittajista viisi ovat adoptioprosessissa yhdessä kumppaninsa kanssa ja yksi kirjoittajista on prosessissa mukana yksin.

Aloitin aineiston läpikäymisen lukemalla blogien postaukset läpi. Jos blogien kirjoittajat olivat jo saaneet lapsen, en lukenut postauksia enää lapsen saamiseen jälkeen. Blogien lukemisen jälkeen aloin rajaamaan postauksia niin, että ne keskittyivät vain adoptioprosessiin. Sitten aloin etsimään teksteistä erilaisia teemoja. Melko pian huomasin, että monissa blogeissa toistuivat samat teemat ja blogien kirjoittajat olivat monista asioista samaa mieltä ja heidän kokemuksensa olivat verrattavissa toisiinsa. Keräsin blogeista näkyvimpiä teemoja itselleni eri tiedostoon, jotta niitä olisi helppo tarkastella jälkepäin. Kävin tiedostoni läpi useampaan kertaan ja aloin ryhmittelemään blogeista poimimiani tekstejä eri teemojen alle. Blogien postauksista valikoitui aineistooni neljä teemaa.

Blogeja ylläpitävät yleensä yksityiset ihmiset, organisaatiot, yhdistykset ja erilaiset projektit. Blogit ovat julkista ja avointa materiaalia. Kun tutkitaan blogeja, kotisivuja tai verkkopäiväkirjoja, ei tarvita lupaa sivustojen ylläpitäjiltä. Tärkeää on huomioida, mitä tietoja blogien kirjoittajista käytetään. Lähtökohdaksi on hyvä ottaa henkilötietolain periaate, eli tutkimuksen kaikki tunnistetiedot sisällytetään tutkimukseen ainoastaan silloin, kun tutkimuksen tekemistä ei voida muuten toteuttaa. (Arja Kuula 2011.) En siis pyytänyt blogien ylläpitäjiltä erikseen lupaa materiaalin käyttöön. Koin kuitenkin mielekkääksi numeroida blogit yhdestä kuuteen kuin käyttää blogien nimiä, sillä blogien nimet eivät ole tutkimukseni kannalta olennaisia.

Käytän tutkielmassani analyysimenetelmänä teemoittelua. Se on laadullisen tutkimuksen yksi analyysimenetelmä, jolloin aineistoista voi välittyä tutkimuksen kannalta olennaisia teemoja. Tällaiset teemat yleensä toistuvat aineistossa useaan kertaan. Tällöin voidaan siis vertailla tiettyjen teemojen esiintymistä aineistossa. Aineistoista täytyy löytää tutkimuksen kannalta keskeisimmät aihepiirit. Analysoinnin tukena käytetään usein sitaatteja. (Eskola & Suoranta, 1998.) Teemoittelussa on neljä eri pelkistämisen tapaa: tekstikatkelman apuna käyttäminen tutkijan tulkinnassa, sitaatin kuvaaminen esimerkkinä, tekstin elävöittäminen ja tiivistettyjen kertomusten pelkistäminen. Teemoittelua pidetään hyvänä analysointitapana käytännöllisen ongelman ratkaisussa. Tällöin sitaateista voidaan löytää olennaista tietoa tutkimusongelman kannalta. Sitaatit mahdollistavat sen, että lukija voi arvioida, onko tutkijan tulkinnassa järkeä. (ks. Eskola & Suoranta, 1998.) Valitsin teemoittelun, sillä se sopii parhaiten aineistooni, sillä lukiessani blogeja huomasin paljon erilaisia teemoja, joista haluan analyysini koostaa.

5. Tutkimustulokset

Seuraavaksi esittelen neljä blogeista löytämäni teemaa. Nämä teemat nimesin seuraavasti 1) epätoivoinen odottaminen 2) kokemus adoptiopalveluista 3) vertaistuen merkitys 4) toivo omasta lapsesta. Blogit on numeroitu välille 1–6. Käytän analyysini tukena blogeista lainaamiani tekstin pätkiä, jotta lukijalle voidaan välittää konkreettisemmin adoptiota odottavien kuvauksia prosessista.

5.1 Epätoivoinen odottaminen

Ensimmäinen löytämäni teema käsittelee adoptioprosessiin liittyvää pitkää odotusaikaa. Adoptiota odottavat kokivat adoptioprosessin aikana monia erilaisia tuntemuksia, ja niistä suurin oli epätoivo ja turhautuneisuus. Nimesin teeman epätoivoiseksi odottamiseksi, sillä kaikissa blogeissa kirjoituksissa välittyi pitkä odotusaika ja siihen liittyvät tuntemukset. Tämä oli isoin yhdistävin tekijä kaikissa

blogeissa, sillä jokaista blogin kirjoittajaa turhautti odotusajan pituus. Adoptioprosessi koettiin turhauttavaksi siksi, ettei tarkkaa odotusaikaa voitu määrittää. Kun jo pitkäksi koettu adoptioeuvonta oli ohi, jouduttiin seuraavaksi odottamaan adoptioluvan saamista. Kun lupa vihdoinkin saatiin, alkoi lapsitiedon odottaminen. Danilukin yms. (2003) tutkimuksessa saatiin selville samankaltaisia tuloksia: adoptioprosessi oli adoptiota odottaville haastava, joka aiheutti turhautumista ja surua. Näihin tuntemuksiin vaikuttivat myös adoptioprosessin pituus. Koko prosessi välittyi blogien kautta yhtenä odottamisen ajanjaksona, johon ei näytä tulevan loppua. Blogien kirjoittajien tunteet aaltoilivat, he olivat kyllästyneitä ja voimattomia jatkuvaan odottamiseen.

Syksy etenee, eikä lapsiesityksiä kohdemaasta tule. Ovatko ne kesälomalla kaikki, ihmettelen. Kuulemme huhuja odotusaikojen pitenemisestä muutamalla kuukaudella, mutta palvelunantaja ei aika-arviotaan muuta. (Blogi 1.)

Olimme asettaneet itsellemme takarajan, että vuoden vaihteeseen mennessä meillä on lupa. Tämä raja siis on ollut meidän tavoite, jota kohti maltillisesti olemme menneet. Uusi sossumme tyrmäsi aika-ajan heti. Se oli taas uusi märkä rätti kasvoillemme. (Blogi 2.)

Blogien kirjoittajat yrittivät parhaansa mukaan olla optimistisia ja pitää toivoa yllä. Kuitenkin usein jouduttiin pettymään kerta toisensa jälkeen, kun mitään ei tapahtunut. Tieto siitä, että lapsiesitys voi tulla milloin vain, sai aikaan monenlaisia reaktioita blogien kirjoittajissa. Koskaan ei voitu tietää, milloin puhelin soi ja milloin hakumatkalle lähdetään. Vai soiko puhelin välttämättä ollenkaan. Yksi blogien kirjoittajista (B1) kirjoittikin, että raskainta oli oppia sellaisen asiakkaan rooli, johon ei kuulunut oikeuksia. Tämä välittyi lähes kaikissa blogeissa: väliaikatietoja adoption etenemisestä ei juurikaan saatu, jolloin epätoivon tunteet lapsen saamisesta kasvoivat entisestään.

Tuntuu, että vuodet vierii, mutta unelma omasta perheestä ei ole yhtään sen lähempänä. Se tuntuu ikuisesti olevan jossain määrittämättömässä hamassa tulevaisuudessa. Tai siltä se ainakin tuntuu. (Blogi 5.)

On vaan oltava rauhassa, toivottava parasta ja yritettävä hengittää vaikka keuhkoihin ei tunnu mahtuvan lainkaan ilmaa. Siltä tuntuu tämä odotus. (Blogi 4.)

Odotusaika sai blogien kirjoittajissa aikaan monenlaisia pelkotiloja. Toiveita lapsen saamisesta ei uskallettu laittaa korkealle, koska pettymystä pelättiin. Monia mietitytti eteenkin se, saavatko he koskaan kokea olevansa vanhempia. Osalla kirjoittajista oli jo takana monien vuosien lapsettomuushoidot, joka omalta osaltaan vaikutti entistä vahvempaan pettymisen pelkoon myös adoptioprosessissa. Jos laski yhteen lapsettomuushoitoihin käytetyn ajan ja adoptiolapsen odotusajan,

saattoi se olla yhteensä jopa 10 vuotta. Adoptioluvan saamiseen kriteerit ovat tiukat, joten pelkoja aiheuttivat lisäksi elämäntilanteiden muutokset, joilla saattaisi olla vaikutusta esimerkiksi jatkoluvan myöntämiselle. Adoptiota odottavat elivät jatkuvassa epävarmuuden tilassa ja joutuivat käymään läpi jatkuvaa tunteiden vuoristorataa. Osa pohti, onko heidän elämänsä nyt vain jatkuvaa odottamista. Niin kuin Kats & Kranck (1989) totesivat, adoptiovanhemmat kantavat lastaan koko ajan sydämessään ja päässään ja odotusaika voi kestää useita vuosia.

Olin saanut aina pettyä tuloksiin lapsettomuushoitojen aikana. En uskaltanut käydä lääkärissä, jos minulla olisi jokin sairaus, joka estäisi adoption. (Blogi 5.)

5.2 Kokemus adoptiopalveluista

Toinen merkittävä teema, joka nousi blogien kirjoittajien teksteistä koski kokemuksia adoptiopalveluista. Adoptioasian parissa työskentelee lukuisia työntekijöitä: sosiaalityöntekijöitä, adoptiolautakunta, kohdemaan viranomaiset ja niin edelleen. Adoptiota odottavat pohtivat eteenkin suhdettaan omaan sosiaalityöntekijäänsä, joka antoi heille adoptioon liittyvää neuvontaa säännöllisesti. Usein sosiaalityöntekijän ensimmäistä tapaamista jännitettiin kovasti. Monet olivat lukeneet, että kemia sosiaalityöntekijän ja mahdollisen adoptioperheen välillä on tärkeä osatekijä adoptioluvan saamisen kannalta. Suurin osa blogien kirjoittajista kuitenkin totesi jännityksen olevan turhaa ja neuvonnan yllättäneen heidät positiivisesti. Sosiaalityöntekijät nähtiin yleisesti ottaen mukavina ihmisinä, joiden kanssa oli helppo puhua adoptioon liittyvistä asioista avoimesti. Hyvä suhde sosiaalityöntekijään vaikuttivat adoptiovanhempien myönteisyyteen adoption etenemisestä ja neuvonta koettiin tärkeänä väylänä adoptioprosessin alkuun saattamisessa.

Jännitykset sosiaalityöntekijän kotikäynnin takia olivat aivan turhia. Vierailu tuntui, kuin joku tuttava olisi käynyt meillä kyläilemässä. (Blogi 2.)

Pari viikkoa sitten oli viimeinen tapaaminen adoptio-neuvonnassa ja nyt se homma on ohi. 10kk tässä taisi vierähtää itseään ja asioitaan tutkiskellen. Kokemus on ollut itselle todella positiivinen, vaikka toiset eivät neuvontaosuudesta ole kovin kauniisti puhuneet. Sain käytännössä ilmaista terapiaa, oli todella mielenkiintoista käydä läpi lapsuuttaan, ihmissuhteitaan, arvojaan ja sen sellaista. (Blogi 3.)

Kaikki kokemukset liittyen adoptiopalveluihin eivät kuitenkaan olleet myönteisiä. Adoptioprosessin aikana käsitellään tulevien adoptiovanhempien elämäntilannetta ja myös mahdollisia menneisyyden kipeitä asioita. Nämä asiat nähtiin välillä ahdistavina, sillä osasta blogien kirjoittajista tuntui, että koko heidän elämänsä urkittiin lapsen saamista varten. Osa kirjoittajista pohti, että näinkö heidät määritellään sopiviksi vanhemmiksi. Ei biologisiakaan vanhempia haastatella ennen lapsen saamista, yksi kirjoittajista totesi. Yhtä blogin kirjoittajaa mietitytti (B1), kuinka kauan heidän henkilökohtaisia

asioitaan säilötään. Prosessiin kuuluu olennaisena osana avoimuus omista henkilökohtaisista asioista ja neuvonnan pituus oli aina vähintään vuoden mittainen ennen adoptioluvan saamista. Monet blogien kirjoittajista tunsivat, että heidän koko elämänsä pengottiin ja jokainen heihin liittyvä yksityiskohta oli adoptioprosessin kannalta tärkeä.

Kohta istumme taas toimistossa sosiaalityöntekijämme kanssa kertaamassa kaikkia näitä asioita. Tämä on se kohta, missä itselläni alkaa välillä kiehua. Vaaditaanko todella kahden vuoden tentti, että meille voi tulla lapsia? (Blogi 6.)

Turhautumista aiheuttivat tiedon kulkemisen hitaus. Blogien kirjoittajat olivat pettyneitä saamansa tiedon määrään. He halusivat kysellä adoption etenemisestä, mutta usein vastauksia ei saatu tai vastaukset olivat tylyjä. Adoption kanssa työskentelevät eivät uskaltaneet luvata mitään, asioista puhuttiin aina varovaisesti. Eräs blogin kirjoittajista kertoi (B2), kuinka aina käytettiin sanaa 'jos', eikä 'kun'. Osaltaan tällaiset puheet vaikuttivat siihen, ettei lasta osannut edes odottaa. Postauksista ilmeni myös, kuinka osa adoptiopalvelua antavista ei osannut antaa adoptiovanhemmille heidän tarvitsemaansa tietoa. Osa työntekijöistä oli välinpitämättömiä ja muutoksista ei muistettu kertoa. Yksi blogin kirjoittajista (B1) oli mieluummin kysymättä prosessin etenemisestä, ettei olisi vaivoiksi. Blogien postauksista välittyi, ettei adoptiota odottavia kohdeltu aina oikeina asiakkaina ja he joutuivat tyytymään tilanteeseensa.

Miehen tiedustellessa, miten nopeasti matkustusluvan saamisesta meidän on oltava kohdemaassa, hän vastaa opettavaiseen sävyyn ettei ”siinä kohtaa enää venkoilla sillä lapsen on tärkeää päästä mahdollisimman pian perheeseen. Kyllä silloin pitäisi jo voida jättää työt taakse.” (Blogi 1.)

Adoptioprosessin aikana ollaan tekemisissä monien ihmisten kanssa ja se tuo oman hankaluutensa prosessiin. Blogien kirjoittajat toivoivat, että heitä voitaisiin informoida asioista enemmän. Adoptiolapsen saamiseen ei voitu kunnolla valmistautua etukäteen, mutta kirjoittajat kokivat, että pienestäkin informaatiosta olisi ollut hyötyä. Myös Doughtyn yms. (2017) tutkimuksessa saatiin samankaltaisia tuloksia, sillä adoptiovanhemmat kokivat, etteivät saaneet tarpeeksi informaatiota ja tiedonkulku oli hidasta.

Raskainta on ollut oppia sellainen odottajan tai oikeastaan asiakkaan rooli, johon ei kuulu juurikaan oikeuksia. Minulla adoptio-odottajana ei ole oikeutta hyvään palveluun, ajantasaiseen tiedotukseen, ei oikein mihinkään mitä olen aina pitänyt asiakassuhteissa itsestään selvyytenä. Konkreettinen esimerkki tästä on se, ettet uskalla puolustaa oikeuksiasi tai pyytää oikein mitään, sillä palvelunantajan valta on suuri ja moni prosessi on kritiikin jälkeen kohdannut yllättäviä vastoinkäymisiä. (Blogi 1.)

5.3 Vertaistuen merkitys

Kolmanneksi teemaksi valitsin vertaistuen merkityksen, jota kaikkien kuuden blogien kirjoittajat pitivät tärkeänä adoptioprosessin aikana. Kirjoittajat kuvasivat, että samassa tilanteessa olevilta tuli paras tuki adoptioprosessin aikana. Blogeissa kuvattiin, että ilman muiden kokemuksia esimerkiksi lapsiesityksestä tai hakumatkasta, olisi lapsen valmistautuminen ollut hankalampaa. Kun adoptiopalveluiden työntekijöiden kanssa asiointi tuntui vaikealta, vertaistuki helpotti blogien kirjoittajien olotilaa ja sai heissä toivoa jaksaa eteenpäin. Vertaistukea haettiin adoptiovalmennus viikonloppujen lisäksi Facebook ryhmistä ja internetin keskustelupalstoilta. Blogien kirjoittajat lukivat adoptioaiheisia blogeja ja blogien kirjoittaminen yhdistivät heitä.

Lapsen hakumatkalle varautuminen ja valmistautuminen on aikalailta mahdotonta ilman kokoneiden vinkkejä. Miten matkalle lähdetään, missä majoitutaan, mitä pakataan mukaan, mitä voi ostaa paikan päältä, mitä kotiin kannattaa ostaa etukäteen, miten asiasta puhutaan perheenjäsenille, voiko anopin ottaa mukaan, mitä kaikki maksaa, milloin ja miten ne maksetaan? On paljon vaadittu että nämä kaikki pitäisi selvittää tunnepölyissä, muutamassa päivässä lapsitiedon saamisen jälkeen. (Blogi 4.)

Facebookissa olen muutaman adoptioryhmän jäsen ja siellä olen seurannut miten toisten tuska on todellinen, tuska siitä odotuksesta jota miettii joka päivä ja joka hetki. (Blogi 3.)

Isoin vertaistuki saatiin adoptiovalmennuksissa. Blogeissa keuhuttiin adoptioon liittyviä valmennusviikonloppuja hurjasti. Näissä tapasi muita adoptiota odottavia ihmisiä, joiden kanssa keskusteleminen koettiin korvaamattomaksi. Vertaistuki helpotti pitkää odotusta, kun ympärillä oli samassa tilanteessa olevia ihmisiä. Heidän kanssaan pystyi jakamaan niin ilot kuin surutkin. Kirjoittajat korostivat, että samassa tilanteessa olevat ihmiset ymmärsivät heidän tilannettaan paljon paremmin kuin muut ihmiset. Yksi blogin kirjoittajista (B1) oli helpottunut siitä, että ne kysymykset, jotka olivat painaneet hänen mieltänsä, olivat muidenkin huolenaiheena. Valmennusviikonloppujen aikana asioita pystyi pohtimaan yhdessä ja keksimään ratkaisuja kiperille kysymyksille. Blogien kirjoittajat kokivat, että ilman vertaistukea heidän adoptioprosessinsa olisi paljon vaikeampi.

Kokemukset adoptiovanhemmilta ja tositarinat toisaalta vahvistivat omaa halua ryhtyä adoptiovanhemmaksi. Vertaistuen tärkeys korostui vain entisestään. Odotan malttamattomana seuraavaa viikonloppua. Harvoin sitä pystyy keskustelemaan adoptioasioista aamusta iltaan ilman, että keskustelukumppani kyllästyisi tai olisi tietämätön mistä puhun. Mieleton vertaistukikokemus, jota jäin kaipaamaan. (Blogi 2.)

Valmennuksissa tapasi adoptiovanhempia, joilla oli jo lapsi. Tällainen vertaistuki koettiin tärkeäksi: he saivat vastauksia kysymyksiin, mitä palvelunantajilta ei saanut. Tositarinoiden kuuleminen vahvisti blogien kirjoittajien halua ryhtyä adoptiovanhemmiksi. Odottamisen tuska helpottui, kun

adoptiovanhemmat kuuluivat tositarinoita siitä, että muutkin perheet ovat todella saaneet lapsen. Blogien kirjoittajien pelot vähenivät ja toivo oman lapsen saamisesta kotiin asti ei tuntunut enää yhtä epätodellista ja kaukaiselta ajatukselta. Blogien kirjoittajat odottivat adoptiovalmennus viikonloppuja innolla, sekä etsivät vertaistukea aktiivisesti myös muualta. Kirjoittajat kyselivät usein lukijoiltaan, tietävätkö he muita adoptioblogeja, joita voisi lukea. Muiden adoptioblogien lukeminen oli yksi vertaistuen muoto, jota monet blogien kirjoittajat tekivät.

Kävimme kerran neuvonnan aikana perheessä, jonka yhteystiedot saimme Pelastakaa lapset ry:ltä. Ihana perhe, ihana kyläily. Heillä oli pieni poika Thaimaasta. He odottivat jo toista lasta. Mietin kahvipöydässä, milloin me saisimme? Ajatus tuntui vielä kovin kaukaiselta. En uskaltanut vielä unelmoida (Blogi 5.)

Blogien postauksissa ilmeni siis, että adoptioprosessin aikana saamaa tukea pidettiin tärkeänä ja sitä arvostettiin. Vertaistuen merkitys oli suurempi blogien kirjoittajille kuin läheisten antama tuki. Vaikka sekin koettiin tärkeänä, blogien kirjoittajia turhauttivat, että läheisten oli hankala ymmärtää heidän tilannettaan. Eräs blogin kirjoittaja (B4) oli turhautunut läheistensä päivittelyyn adoptioprosessin pituudesta. Adoptiota odottaville monet asiat olivat tuttuja ja itsestään selviä, jolloin asioiden selittely läheisille tuntui ajoittain turhautavalta. Yksi bloggaajista (B2) toivoi, että läheisille, esimerkiksi isovanhemmille voisi järjestää adoptiosta kertovan tilaisuuden. Näin läheiset voisivat ymmärtää adoptiota odottavien tilannetta paremmin. Adoptio oli usealle blogien kirjoittajien läheiselle täysin tuntematon asia, jota oli vaikea ymmärtää ja käsitellä.

Niin paljon kuin ystäviäni rakastankin ja niin paljon kuin he haluavat olla tukenani tässäkin, niin se ei vain ole sama asia kuin jakaa tunteita jonkun sellaisen kanssa, joka jakaa samat tunteet ja vuoristoradat. Kukaan muu ei vain voi ymmärtää miltä se tuntuu ja jakaa sitä tuskaa mikä välillä iskee. (Blogi 4.)

Kukaan lähipiiristä ei osaa eläytyä meidän odotusajanlaskuumme eikä tiedä niistä emotionaalisista mutkista, joita tällaiseen odotukseen liittyy (ruumiillisia kuulumisia on kieltämättä hiukan vähemmän kuin biologisessa odotuksessa). Kukaan ei tiedä, millaisia huolia liittyy hakumatkaan ja alkuaikojen kommunikointiin. Kiintymykseen, puolin ja toisin. (Blogi 1.)

5.4 Toivo omasta lapsesta

Viimeiseksi teemaksi blogeista nousi toivo ja halu oman lapsen saamisesta. Vaikka adoptioprosessi koettiin osittain vaikeaksi ja se tuntui mahdottoman pitkältä, löytyi tekstien joukosta myös paljon toivoa. Lasta odotettiin innolla, osa kirjoittajista oli uskaltanut ostamaan tulevalle lapselle

valmiiksi omia tavaroita. Odottaminen oli myös positiivista, sillä nyt vanhemmilla oli tarpeeksi aikaa valmistautua lapsen saamiseen ja tehdä tarvittavia muutoksia, jotta siirtyminen uuteen elämänvaiheeseen sujuisi mahdollisimman helposti. Blogeissa puhuttiin sanoilla ”kun lapsi tulee kotiin”, toivoa haluttiin pitää yllä ja ajatukset siitä, ”jos lapsi tulee” haluttiin unohtaa. Kaiken odottamisen keskellä vanhemmat pitivät yllä ajatusta, että lapsi kyllä tulee, kun sen aika on.

Tällä viikolla olen kärsimättömänä odotuksen ohella tuntenut kiitollisuutta muun muassa odottamisesta: miten etuoikeutettua, että saan odottaa jotakin niin ihmeellistä kuin lasta! (Blogi 1.)

Vaikka meidän adoptioneuvontamme vain jatkuu ja luvan saanti epävarmaa, niin olemme aika positiivisella mielellä. Suunnittelemme valmiiksi muutoksia, mitä meille tulee todennäköisesti, kun lapsi on haettu kotiin. (Blogi 2.)

Blogien kirjoittajat eivät halunneet tuhlata lapsen odotusaikaa vain odottamiseen, vaan käyttää sen ajan mahdollisimman hyvin hyödyksi. He halusivat nauttia parisuhteesta vielä hetken kahden kesken ja matkustella, sillä lapsen tullessa se ei olisi heti mahdollista. Odottaminenkaan ei tuntuisi niin pitkältä, kun sille ajalle olisi keksitty riittävästi tekemistä. Yksi blogin kirjoittajista (Blogi 6) totesi, ettei vaihtaisi päivääkään pois. Vaikka prosessi kuvattiin raskaana, kokemus lapsen odottamisesta ja upeisiin ihmisiin tutustuminen adoptioprosessin aikana olivat sen arvoisia. Matkaan mahtui paljon turhautumista ja itkua, mutta päällisin puolin se kaikissa blogeissa nähtiin enemmän positiivisena: he odottivat omaa lastansa, jota olivat jo kauan toivoneet. Erityisesti, kun kohdemaahan oli saatu paperit menemään, alkoi toivo lapsen saamisesta korostua entisestään. Silloin heidän puhelimensa voi soida milloin vaan ja ilmoitus lapsesta tulla.

Sen olen ainakin kolmessa vuodessa oppinut mitä se todella tarkoittaa, että elämä on tässä ja nyt ja aion nauttia myös siitä ajasta kun odotan. (Blogi 6.)

Kirjoittajat olivat usein innossaan kaikista pienistäkin adoptioon liittyvistä asioista: informaatiosta, neuvonnasta, luvan hakemisesta, väliaikatiedoista ja valmennuksista. Aina kun jokin asia eteni adoptiorintamalla, koettiin innostuksen tunteita ja lapsen saaminen oli taas yhden askeleen lähempänä. Blogien postauksissa kerrottiin pienistäkin positiivisista asioita iloiseen sävyyn, jolloin teksteistä korostui, kuinka kovasti he haluavat lapsen. Lapsen huoneen tulevaa sisustusta on jo suunniteltu, rattaita on käyty katsomassa valmiiksi ja pieniä vauvanvaatteita on hypistelty kaupassa.

6. Johtopäätökset ja pohdinta

Tässä tutkimuksessa tarkoitukseni oli tutkia miten adoptiovanhemmat kuvaavat ja kokevat adoptioprosessin. Tarkastelin kysymystä kuuden eri adoptioblogin kautta, joista löysin neljä eri teemaa. Löytämäni teemat keskittyivät pitkään odottamisaikaan, vertaistuen tärkeyteen, adoptiopalveluiden laatuun ja toiveisiin omasta lapsesta. Tutkimuksessani pääsin mielestäni hyvin syventymään blogien kirjoittajien adoptiomatkaan.

Blogien kirjoittajat kuvailivat adoptioprosessiin liittyvää odotusta blogeissaan eniten. Jokaiseen adoptioprosessin vaiheeseen kuului odotusta enemmän tai vähemmän, joka aiheutti adoptiovanhemmissa kärsimättömyyttä, huolta ja epätoivoa. Myös Valtasen (2016) pro gradu -tutkielman tuloksista ilmeni, että adoptioon liittyvissä internet keskusteluissa puhuttiin eniten juuri prosessin pituudesta ja siihen liittyvistä tuntemuksista. Pro gradu -tutkielmassa todettiin lisäksi, että hakijoilla oli adoptioprosessista hyvin epävarma olo ja prosessin katkeamista pelättiin. Blogien kirjoituksistakin ilmeni pelko siitä, että adoptioprosessi voisi keskeytyä ja lasta ei tulisikaan.

Toinen löytämäni teema liittyi kokemuksiin adoptiopalveluista. Blogien kirjoittajien kokemukset adoptiopalveluista vaihtelivat: omat sosiaalityöntekijät kuvailtiin mukaviksi ja heidän kanssaan asioiminen luontevaksi. Hankaluuksia ilmeni enemmänkin informaation puutteessa, sillä adoptiota odottavilla ei ollut tietoa siitä, koska heidän adoptiolupansa hyväksyttäisiin. Myös yhteydenpito adoption kohdemaahan tuotti hankaluuksia ja väliaikatietoja lapsiesityksen edistymisestä ei juuri saatu. Toisenlaisiakin tuloksia on kuitenkin saatu. Helo (2006) tutki adoptiota odottavien kokemuksia adoptiopalveluista. Hänen tutkimuksensa tulokset poikkesivat tutkimuksestani siten, että sosiaalityöntekijät eivät näyttäneet yhtä mukavina ihmisinä, kuin blogien kirjoittajilla. Tutkimuksessa hakijoiden kokemukset sosiaalityöntekijöistä olivat pääosin ikäviä: he käyttäytyivät loukkaavasti, adoptiohakijoiden toiveita ja ajatuksia ei otettu tarpeeksi huomioon ja he kokivat sosiaalityöntekijän valta-aseman voimakkaana. Tutkimus tehtiin temahaastatteluna, joka on voinut osaltansa vaikuttaa tuloksien erilaisuuteen. Kasvokkain ajatuksista ja tunteista puhuminen on vuorovaikutuksellista ja avoimempaa kuin blogiin kirjoittaminen ja haastattelussa lisäkysymyksien esittäminen on mahdollista.

Kolmas esille noussut teemani liittyi vertaistuen merkitykseen. Adoptioblogien kirjoittajat kokivat saaneensa parhaimman tuen toisilta samassa tilanteessa olevilta henkilöiltä. Blogeissa kirjoittajat pitivät tärkeänä adoptioprosessin aikana adoptiovalmennuksissa käymistä sekä Facebook ryhmiä, mistä pystyi hakemaan vertaistukea. Ajatusten ja huolien jakaminen toisten adoptiovanhempien

kanssa helpottivat blogien kirjoittajien stressiä ja sai toivoa prosessin etenemiseen. Vastaavia tuloksia sai Selin (2007) pro gradu -tutkielmassaan, jossa hän haastatteli adoptiovanhempia, jotka kertoivat kokemuksistaan adoptioprosessista. Tutkimuksen tuloksista ilmeni vertaistuen tärkeys, jota pidettiin tärkeimpänä tuen muotona adoptioprosessin aikana. Adoptiovanhempien välillä vallitsi vahva yhteenkuuluvuuden tunne ja vinkkien jakaminen yhdessä helpotti prosessissa etenemistä.

Neljäntenä teemana käsittelin toivoa omasta lapsesta, joka oli teemoista selvästi positiivisin. Vaikka blogien kirjoittajat kohtasivat adoptiomatkinsa aikana vaikeuksia, he jaksoivat ylläpitää toivoa oman lapsen saapumisesta kotiin. Lapsen tuloon uskaltauduttiin jo valmistautua etukäteen ja odottamisesta etsittiin aktiivisesti positiivisiakin puolia. Blogien kirjoittajat eivät katuneet adoptioprosessiin mukaan lähtemistä ja pitivät prosessia kaikkien kohtaamiensa vaikeuksien arvoisena. Omasta lapsesta oli haaveiltu jo useita vuosia, joten sen toteutumista odotettiin turhautumisen ohella myös innolla.

Tutkielmassani adoptioprosessi näyttäytyy monimutkaisena ja pitkänä prosessina, joka sisältää erilaisia vaiheita, joka aiheuttaa adoptiovanhemmissa monenlaisia tunteita. Tutkielmani tuloksista selvisi, ettei adoptioon liittyvä palvelu ole täysin oikeudenmukaista. Samoja tuloksia saatiin muissa tutkimuksissa, mitä edellä esittelin. Usein adoptiota hakevat jätettiin ilman riittävää informaatiota. Adoptiopalvelut ja asiakkaat eivät selvästi aina kohtaa toivotulla tavalla. Aiemmin mainitun Fabrerin yms. (2003) tutkimuksessa adoptiohakijoille järjestettiin orientaatio, jonka tarkoituksena oli jakaa tietoa adoptioprosessista ja sen vaiheista totuudenmukaisesti. Tällaisesta valmentavasta orientaatiosta voisi olla hyötyä myös Suomessa. Adoptio on iso elämänmuutos ja prosessi ei ole yksinkertainen: adoptionhakijoita olisi hyvä valmentaa paremmin adoptioprosessin vaiheisiin. Uskoisin lisäksi, että parannusta palveluihin voitaisiin saada kouluttamalla adoption parissa työskenteleviä henkilöitä paremmin: he ovat kanssakäymisessä tulevien adoptiovanhempien kanssa, joille vanhemmuus voi olla herkkä asia. Tämä on työntekijöiden hyvä ottaa huomioon.

Tutkimukseni tuloksia voitaisiinkin hyödyntää tulevaisuudessa antamalla adoptiovanhemmille enemmän tukea ja informaatiota itse adoptioprosessista. Etenkin informaation kulkua prosessin etenemisestä voitaisiin kehittää joustavammaksi, jotta adoptiovanhempien ei tarvitsisi elää jatkuvassa epätietoisuuden tilassa. Kokeilun arvoista olisi kehittää jonkinlainen tukivalmennus prosessiin valmistautumista varten. Adoptiovanhemmilla on paljon paineita siitä, ovatko he tarpeeksi hyviä ihmisiä adoptoimaan lapsen. Tällaisia ajatuksia olisi hyvä pohtia ääneen myös adoptioneuvonnassa ja antaa vanhemmille heidän tarvitsemaansa tukea. Vanhemmuuteen liittyy paljon paineita ja huolia

ja etenkin adoptioprosessissa vallitsee jatkuva epävarmuus ja tietämättömyys. Avun pyytäminen voi olla vaikeaa ja siksi avun hakeminen matalan kynnyksen kautta olisi adoptiovanhemmille tärkeää.

Näiden asioiden lisäksi tulisi ottaa huomioon adoptio tasa-arvon näkökulmasta. Adoptio ei välttämättä aina toteudu adoptiohakija miesten- ja naisten välillä tasa-arvoisesti, sillä miehen on huomattavasti hankalampi adoptoida lasta yksin kuin naisen, vaikka laillisesti se onkin mahdollista. Pelastakaa lapset ry:n tietojen mukaan, ei yksin adoptoivia miehiä ole heidän adoptiopalveluissaan ollut viimeiseen kymmeneen vuoteen (Hämeensanommat 2018). Yleisesti ottaen miesten lapsen saaminen yksin on käytännössä melko vaikeaa, ellei jopa mahdotonta. Suomessa myös sijaissynnytys on kiellettyä. Nykyään onkin mahdollista tulla vanhemmaksi kumppanuusvanhemmuuden kautta. Siinä on kyse kahden aikuisen välisestä suhteesta, missä vanhemmuus jaetaan. Tällöin vanhempien välillä ei ole romanttista suhdetta. (Roihuvaara 2018.) Onkin hyvä, että yksinoleville miehille on tullut lisää tapoja tulla vanhemmaksi. Vanhemmaksi tuleminen ei Suomessa toteudu tasa-arvoisesti ja se on asia, mihin tulisi puuttua ja tarjota miehille lisää tapoja tulla isäksi ilman parisuhdetta.

Lähteet

Adoptiolaki 22/2012. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2012/20120022>. Viitattu 23.1.2020.

Daniluk, Judith C & Hurtig-Mitchell, Joss (2003) Themes of Hope and Healing: Infertile Couples' Experiences of Adoption. *Journal of Counseling & development* 81:4, 389–399.

Doughty, Julie & Meakings Sarah & Shelton, Katherine (2017) The legal and administrative process in adoption: views and experiences of newly formed adoptive families. *Journal of Social Welfare and Family law* 39:4, 473–490.

Eriksson, Pia (2014) Tunteet adoptioeuvonnassa. Teoksessa Maarit Koskinen & Sari-Maaria Sarkkinen & Marjaana Svala (toim.) *Kansainvälinen adoptio Suomessa. Tutkimusnäkökulmia adoptioon*. Jyväskylä: University of Jyväskylä.

Eskola, Jari & Suoranta, Juha (1998) *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino.

Farber, Michaela L.Z. & Timberlake, Elizabeth & Mudd, Helen Patricia & Cullen, Linda (2003) Preparing parents for Adoption: An Agency Experience. *Child and Adolescent Social Work Journal* 20:3, 175–196.

Gottberg, Eva (1997) Lapsen huolto, huoltoriidat ja pakkotäytäntöönpano. *Yksityisoikeuden julkaisusarja A: 93*. Turku: Turun yliopisto, oikeustieteellinen tiedekunta.

Helo, Hanna-Mari (2006) *Adoptiohakijoiden kokemuksia adoptioeuvonnasta*. Pro gradu -tutkielma. Tampere: Tampereen yliopisto.

Hämeen Sanomat (2018) Henri Rinta-Koivula haluaa isäksi vaikka yksin, mutta se on vaikeaa – adoptio ja sijaissyntyys ulkomailla ovat rajallisia vaihtoehtoja. <https://www.hameensanomat.fi/kanta-hame/henri-rinta-koivula-haluaa-isaksi-vaikka-yksin-mutta-se-on-vaikeaa-adoptio-ja-sijaissyntyys-ulkomailla-ovat-rajallisia-vaihtoehtoja-204679/>. Viitattu 10.2.2020.

Interpedia (2018) *Tietopaketti kansainvälisestä adoptiosta*.

Isyyslaki 13.1.2015/11. <http://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2015/20150011>. Viitattu 10.2.2020

Kats, Madeleine & Kranck, Anne (1989) *Lapsemme ulkomailta*. Kansainvälisestä adoptiosta. Helsinki: Interpedia ry.

Koskinen, Maarit & Sarkkinen, Sari-Maaria & Svala, Marjaana (2014) *Kansainvälinen adoptio Suomessa. Tutkimusnäkökulmia adoptioon*. Jyväskylä: University of Jyväskylä.

Kumpumäki, Tuula (2013) *Kotiin Suomeen*. Teoksessa Piritta Timonen (toim.) *Adoptio – lapsen etu?* Helsinki: Lastensuojelun keskusliitto, 108-120.

Kuula, Arja (2011) *Tutkimusetiikka: aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys*. Tampere: Vastapaino.

Länsiväylä (2015) Adoptioiden määrä ulkomailta romahtanut – vaikea ja epävarma prosessi. <https://www.lansivayla.fi/artikkeli/306951-adoptioiden-maara-ulkomailta-on-romahtanut-vaikea-ja-epavarma-prosessi>. Viitattu 23.1.2020.

Ritala-Koskinen, Aino (2001) Mikä on lapsen perhe? Tulkintoja lapsen uusperhesuhteista. Väestöntutkimuslaitoksen julkaisusarja D 38/2011. Väestöntutkimuslaitos, Väestöliitto. Tampereen yliopisto: Sosiaalipolitiikan laitos/sosiaalityö.

Roihuvaara, Hanna (2018) Kumppanuusvanhemmuus vaatii yhteistyötä ja sopimista. <https://www.vau.fi/perhe/kumppanuusvanhemmuus-vaatii-yhteistyota-ja-sopimista/> Viitattu 28.3.2020

Ruohio, Heidi (2017) Suomalaiset kansainvälisesti adoptoidut. Perheeseen ja kansaan kuuluminen. Nuorisotutkimusseura. Verkkojulkaisuja 199, Tiede.

Selin, Marketta (2007) Ulkomailta lapsen adoptoineiden vanhempien kokemuksia adoptioprosessista sekä tuen saannista. Pro gradu -tutkielma. Tampere: Tampereen yliopisto.

Sinkkonen, Jari & Tervonen-Arnkil, Kaisa (2015) Adoptoidut lapset ja nuoret. Teoksessa Jari Sinkkonen & Kaisa Tervonen-Arnkil (toim.) Lapsi uusissa oloissa. Tietoa sijaishuollosta ja adoptiosta. Helsinki: Duodecim, 12-30.

Sosiaali- ja terveysministeriö (2013) Adoptioneuvonta. Opas adoptioneuvonnan antajille. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2013:21.

Valtanen, Kirsi (2016) Suunnitelmissa adoptio. Mitä adoptiovanhemmiksi aikovat puhuvat adoptiosta Internetin keskustelupalstalla. Pro gradu -tutkielma. Tampere: Tampereen yliopisto.

Valvira (2017) Adoptio lautakunnan tehtävät ja organisaatio. <https://www.valvira.fi/sosiaalihuolto/adoptio/adoptiolautakunnan-tehtavat-ja-organisaatio>. Viitattu 24.1.2020.

Yle uutiset 7.8.2019. Kansainvälisten adoptioiden määrä romahti viime vuonna. Viitattu 30.1.2020 <https://yle.fi/uutiset/3-10911393>